

Debatt

ANNE WIBBLE:

Folkpartiet och rundgången

Jag har blivit ombedd att kommentera den artikel av Arne Björhn i förra numret av Svensk Tidskrift som beskrev den sk rundgångens omfattning i Sverige. Rundgång innebär att samma hushåll får tillbaka i form av olika transfereringar en stor del av de skatter som hushållet betalt in. En av huvudpoängerna i artikeln var att om alla transfereringar kvittades mot skattesänkningar skulle skattetrycket kunna sänkas med nära 25 procentenheter. Detta kan låta tilltalande, men tyvärr är resonemanget inte lika enkelt som det verkar.

En betydande del av de skatter och transfereringar som ett hushåll betalar resp erhåller inträffar vid olika tidpunkter i hushållets livscykel. Det gäller tex sjuk- och föräldraförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och de allmänna pensionssystemen. Dessa försäkringssystem leder till att hushållen får inkomstersättning under vissa perioder med sjukdom, arbetsskada eller arbetslöshet när lön inte utgår. Enligt min uppfattning är det därför felaktigt att inkludera dessa försäkringssystem i den sk rundgången.

Arne Björhn har hämtat större delen av sitt siffermaterial från en uppsats av Gunnar Du Rietz (publicerad av Riksbankens Jubileumsfond). Du Rietz inkluderar inte heller dessa försäkringar i sin analys av rundgången.

I Statistiska Centralbyråns skrift "Ofrentlig sektor" framgår ganska tydligt den omfördelning som sker med hjälp av skatter och transfereringar över en individs livscykel. Förmånerna utfaller i mycket stor utsträckning före och efter den förvärvsaktiva tiden då skatterna betalas. De förmåner som utfaller under

denna tid är till stor del ersättning vid sjukdom.

En annan sak är att försäkringssystemen delvis kommit att förändras så att sambandet mellan avgifter och förmåner blivit svagare. I detta avseende tror jag Arne Björhn och jag är överens om att reformer krävs för att åter åstadkomma ett starkare samband. Om man nu bortser försäkringssystemen finns ändå en i vissa fall stor rundgång i så måtto att ett och samma hushåll vid exakt samma tidpunkt betalar både skatt och erhåller transfereringar. Som Du Rietz visar och Arne Björhn refererar gäller att det i stort sett bara är barnfamiljerna som har en "stor" rundgång. Med "stor" menas då att transfereringarna och bidragen är minst hälften så stora som skattebetalningarna (inkomstskatt plus indirekt skatt). Bland barnfamiljerna är det främst familjer med många barn och låga hushållsinkomster som har stor rundgång. För de flesta hushåll utan barn är rundgången enligt Du Rietz liten, dvs mindre än 10%.

Denna rundgång kan minskas om man minskar barnbidragen, bostadsbidragen, bidragsförskotten, livsmedelssubventionerna, räntesubventionerna, subventionerna till kollektivtrafik, läkemedel m m. Om man helt avskaffade de uppräknade bidragsformerna skulle det vara möjligt att sänka det totala skattetrycket med ett antal procentenheter, kanske omkring 5. Med ett sådant synsätt har rundgångens omfattning reducerats till 1/4-1/5 av den av Arne Björhn uppgivna.

Det är inte alldeles tydligt exakt vad Arne Björhn argumenterar för, bortsett från "mindre rundgång" i allmänna or-

dalag. För egen del känner jag sympati för en ordning som innebär en minskning av konsumtionsstyrande bidrag. Dit hör tex bostadsbidragen, livsmedelssubventionerna och räntesubventionerna. På dessa punkter är också inriktningen hos förslagen från folkpartiet och moderata samlingspartiet likartade, även om de i detaljer kan skifta. Men en viss försiktighet måste ändå anbefallas, om man inte helt skall kullkasta förutsättningarna för enskilda hushålls ekonomiska kalkyler. Tex torde ett slopande av bostadsbidragen inte kortsiktigt kunna pareras med generella skattesänkningar eller ökade barnbidrag. En familj med tre barn kan få mer än 25 000 kr i bostadsbidrag och en så stor generell skattesänkning skulle medföra en kraftigt ökad belastning för statsbudgeten och stora inkomsttillskott netto för andra hushåll. Och om man skall differentiera skattesänkningarna för olika hushållstyper får man sannolikt lika stora administrationskostnader som nu och framför allt lika stora marginaleffekter. Som Du Rietz visar skulle tex en minskning av barnbidragen visserligen rent matematiskt minska rundgången men det skulle inte minska problemet med den sk skattekiln och knappast heller de administrativa kostnaderna. Själv ser jag snarast barnbidraget som en form av negativ skatt, dvs detta bidrag är så generellt att det knappast bör inkluderas när man i negativa ordalag talar om den existerande rundgången.

Det stora problemet är förekomsten av stora skattekiln, dvs stora avvikelser mellan samhällsekonomisk och privat-ekonomisk avkastning av arbete, sparande och investeringar. Skattekiln är ett hinder för ekonomisk tillväxt och ökad

sysselsättning i hela ekonomin och kanske särskilt i den privata tjänstesektorn. Enligt Du Rietzs beräkningar har den genomsnittliga skattekiln på arbetserättning minskat med 1–2 procentenheter genom skattereformen, men c:a 2/3 av alla förvärvsarbetande har fortfarande skattekiln på mellan 67 och 84%. Sådana skattekiln har negativa effekter på arbetsutbud, sparande, villigheten att investera i utbildning, på geografisk och yrkesmässig rörlighet.

Enligt principen att ta det viktigaste först anser jag att det allra viktigaste är att minska de högsta och mest störande skattekilnarna först, i syfte att därigenom främja en ökad ekonomisk tillväxt. Då gäller det tex att i första hand sänka de högsta marginalskatterna och att låta barnfamiljerna successivt växa ur det inkomstberoende bostadsbidragssystemet. Med hjälp av den ökade tillväxten kan man sedan successivt växa ur fler marginalproblem utan att därför abrupt förändra förutsättningarna för enskilda individers och hushålls ekonomiska planering.

I fråga om färdriktningen tror jag inte Arne Björhn och jag har särskilt olika meningar. Skillnaderna ligger främst i synen på de sociala försäkringssystemen – som jag inte anser bör inkluderas i begreppet rundgång – och i hänsynen till att alltför snabba förändringar kan skapa ohållbara ekonomiska situationer för enskilda hushåll. Jag är för min del inte beredd att offra dessa enskilda individer för att snabbt minska den sk rundgången.

Avslutningsvis vill jag konstatera att Arne Björhn enbart diskuterat de negativa effekterna av transfereringar. Ana-

lysen blir därigenom något ensidig. Jag menar att många av de nämnda transfereringarna också har positiva verkningar på den samhällsekonomiska effektiviteten. Många av bidragen kan ses som investeringar i mänskligt kapital, som ska-

par förutsättningar för produktivitetssökningar hos de hushåll som förses med bidragen och tjänsterna i fråga. Det gäller t ex sådant som bra sjukvård och olika former av utbildning från förskola till högskola.

ARNE BJÖHRN:

Svar till Anne Wibble

Anne Wibble försöker i sitt debattinlägg skapa ett intryck av att jag pläderar för minskad rundgång i "allmänna ordalag" samt att min huvudpoäng skulle vara att alla transfereringar kan kvittas mot skattesänkningar och skattetrycket därigenom sänkas med nära 25 procentenheter.

Vad jag emellertid påtalade var, att de totala överföringarna till hushållen uppgår till 195 miljarder kronor, vilket "teoretiskt" innebär att skattetrycket kan sänkas med 25 procentenheter om alla transfereringar avskaffas. Dessa siffror nämns, som framgår av min artikel, enbart för att ringa in rundgångens totala omfattning på makronivå. Vad jag sedan konkret förordade var att rundgången skulle minska för i första hand barnfamiljerna. Detta gjordes bla med utgångspunkt från Gunnar du Rietz' material som visar att rundgången är störst för barnfamiljerna, eftersom de är de största bidrags- och subventionsmottagarna. Det konkreta exemplet bestod i att jag visade att om de bidrag och subventioner som direkt riktades till barnfamiljerna –

sammanlagt 43 miljarder kronor – skiftades mot skattesänkningar så skulle skattetrycket kunna sänkas med 5 procentenheter. Om denna skattesänkning enbart riktades till barnfamiljerna skulle skattelättnaden per barn under 20 år uppgå till drygt 20 000 kronor. Därigenom skulle en industriarbetares skattekil kunna minska från 64 % av arbetsersättningen till ca 50 %.

Därutöver hävdar jag – vilket Anne Wibble inte tycks ha förstått – att lägre beskattning av inkomster också kan innebära att försäkringsersättningar till sjuka och arbetslösa mm kan minska. Vad är det för fel att låta både sjukersättning och inkomstskatt minska med 10%. Även om rundgången i försäkringssystemen är mindre än i övriga bidragssystem kan det väl inte vara fel att även där försöka minska den rundgång som trots allt existerar?

Jag beklagar att Anne Wibble inte tycks förstå skillnaden mellan höjda barnbidrag och sänkt skatt för barnfamiljerna. Varje bidrag finansieras på sikt

med ökade skatter och därmed ökad skattekil. För att minska alla de problem som följer med det höga skatteuttaget på arbetsersättningar måste besparingar i de offentliga utgifterna och skattesänkningar följas åt.

Min och Anne Wibbles färdriktning är tyvärr inte densamma. För det första vill Anne Wibble och folkpartiet överhuvud taget inte genomföra några skattesänkningar för barnfamiljerna. I stället förordar de fortsatt ökning av daghemsubventioner och barnbidrag. För det andra

vill Anne Wibble och folkpartiet inte sänka skattetrycket utan förordar samma linje som socialdemokraterna dvs en "i stort sett oförändrad skattenivå" de kommande åren.

Till sist vill jag bara påpeka att siffermaterialet i mina tabeller är framtaget av mig själv utifrån regeringens reviderade nationalbudget för 1985. Gunnar du Rietz' siffror har endast använts vad gäller "rundgångsprocenten" hos barnfamiljerna.